

4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (дата звернення: 08.11.2025).

5. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text (дата звернення: 08.11.2025).

6. Лебедева Т. О. Міжнародно-правові засади протидії корупційним правопорушенням. *Наук. вісник Міжнарод. гуманіт. ун-ту. Юриспруденція*. 2019. № 37. С. 82–86.

Андрущенко Ігор Григорович,

професор кафедри економіко-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

КОРУПЦІЯ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, НАСЛІДКИ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ

Енергетичний сектор є стратегічною основою національної безпеки, економічної стабільності та соціального розвитку України. Його ефективне функціонування є критично важливим у період воєнних викликів, відновлення економіки та інтеграції України до європейського енергетичного простору. Проте одним з ключових бар'єрів на цьому шляху залишається плив корупції, який протягом останніх десятиліть стрімко поширюється та системно підриває розвиток енергетичної галузі.

Енергетичний сектор країни традиційно є одним з найбільш корупціогенних сфер через: високу капіталомісткість проєктів, що створює простір для маніпуляцій у тендерах; монополізацію окремих сегментів ринку, таких як газ, електроенергія та нафтопродукти; складність регуляторного середовища та часті зміни нормативно-правових актів; значний вплив олігархічних груп на прийняття рішень; політичну чутливість тарифного ціноутворення тощо [1, с. 387].

Такі умови сприяють зловживанням, неефективному управлінню, перекосу державної політики на користь окремих приватних інтересів.

Що стосується основних проявів корупції в енергетичному секторі України, то до таких варто віднести:

– непрозорі державні закупівлі, що включають: завищення вартості обладнання та ремонтних робіт; фіктивна конкуренція на тендерах; виплати за невиконані або частково виконані роботи;

– маніпуляції на ринку електроенергії та газу, як-то: штучне завищення цін через «міфічні» трейдингові компанії; зловживання у системі балансуючих ринків; «пільговий» доступ до державних ресурсів для окремих гравців ринку;

– наявність корупційних ризиків у державних компаніях;

– зловживання в регуляторній сфері. До них можна віднести: лобювання інтересів приватних енергетичних груп; маніпуляції при формуванні тарифів; корупційний вплив на призначення керівництва державних компаній та регуляторів;

– зловживання при запровадженні «зелених» проектів, зокрема: створення штучних бар'єрів для нових інвесторів; маніпуляції з «зеленими» тарифами; непрозорий розподіл дозволів на будівництво об'єктів відновлюваних джерел енергії.

Зауважимо, що корупція в енергетичному секторі держави має довготривалі негативні наслідки:

1) економічні збитки для держави та суспільства – мільярди гривень щорічних втрат через неефективні контракти та тіньові схеми;

2) зростання тарифного навантаження на населення та сферу підприємницької діяльності;

3) зниження інвестиційної привабливості через ризики для міжнародних партнерів;

4) зниження енергетичної безпеки – залежність від окремих постачальників та вразливість до зовнішнього впливу;

5) гальмування енергетичного переоснащення – застарілі мережі, відсутність системних реформ, блокування «зелених» проектів тощо.

Нині, в умовах дії режиму воєнного стану, корупція в енергетичному секторі набуває особливо небезпечного виміру, адже енергетична інфраструктура є привабливою ціллю для агресора, а будь-яке нецільове використання коштів зменшує здатність країни до відновлення та захисту.

Стосовно ймовірних напрямів зниження рівня корупції в енергетичному секторі України, то до таких можна віднести:

– посилення інституційної спроможності державних органів, що включає: підвищення незалежності та професійності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; деполітизація управління державними

енергетичними компаніями; регулярний аудит та оцінка корупційних ризиків;

– прозорість та цифровізація, що стосується повної відкритості даних про закупівлі, реєстри, технічні показники; розвитку системи електронної закупівлі у державних і недержавних компаніях; впровадження цифрових інструментів у облік енергоресурсів;

– реформа корпоративного управління державних компаній. До таких змін можна віднести: реальне впровадження стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку; створення незалежних наглядових рад; формування прозорих механізмів призначення менеджменту;

– залучення міжнародних партнерів і громадянського суспільства, що включає: залучення донорів до контролю за інвестиційними проектами; громадський моніторинг тарифів, закупівель, реалізації проектів «зеленої енергетики»;

– ліквідація олігархічного впливу на сферу електроенергетики. Таким заходам буде сприяти: демонополізація сегментів ринку; рівні правила доступу для всіх учасників; жорстка відповідальність за зловживання владою на енергетичному ринку;

– запровадження сучасних механізмів дотримання вимог законодавства. До них можна віднести: антикорупційна політика та кодекси етики в енергетичних компаніях; навчання персоналу; механізми внутрішнього контролю та використання можливостей роботи «гарячих ліній» [2, с. 101].

На останок підкреслимо, що корупція в енергетичному секторі України залишається складною системною проблемою, яка формувалася десятиліттями. Вона гальмує економічний розвиток, знижує якість державного управління та створює загрози національній безпеці. Проте, наша держава набула вже достатнього досвіду для зниження її впливу: сформована нормативно-правова база, запроваджені цифрові інструменти, забезпечується підтримка міжнародних партнерів та формуються запити громадянського суспільства на прозорість.

На сучасному етапі варто перетворити енергетичний сектор з найбільш корупціогенних сфер на ключовий показник інноваційного розвитку та енергетичної незалежності. Це можливо лише за умов послідовних реформ, професійного управління та нульової толерантності до корупції на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Симонян А. В. Комплаєнс як інструмент управління ризиками в енергетичному секторі: проблеми та перспективи правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 387–389.

2. Злочинність у паливно-енергетичній сфері України: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія / Б. М. Головкін та ін. Харків : Право, 2013. 248 с.

Ахтирська Наталія Миколаївна,

начальник Навчальної лабораторії з вивчення права Європейського Союзу Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЗА СТАНДАРТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЩОБ «ЗЛОЧИН ЯК ПОСЛУГА» НЕ ЗАЛИШИВСЯ ПОЗА УВАГОЮ ДЕРЖАВ

Основними викликами в умовах євроінтеграції є забезпечення ефективності судової влади та боротьба з корупцією. Вагомість боротьби з корупцією визначена тим, що окрема стаття Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом присвячена посиленню спроможності держави запобігати та протидіяти цьому виду злочинів. Сторони мають здійснювати співробітництво у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво спрямовується на вирішення, *inter alia*, зокрема, такої проблеми як корупція у приватному і в державному секторі (п. d ст. 20).

Зобов'язання України у даній сфері мають корелювати зі стандартами боротьби з корупцією в ЄС, особливо після набуття статусу кандидата в члени в ЄС. Моніторинг ситуації в ЄС сприяє швидкому оновленню законодавства, що має стати барометром для вчасного наближення законодавства України до стандартів ЄС. За даними Європейської Комісії, корупцію за своєю природою важко кількісно оцінити, але навіть за найобережнішими оцінками вона коштує економіці ЄС щонайменше 120 млрд євро на рік. Негативні наслідки корупції відчутні в усьому світі, підриваючи зусилля, спрямовані на запровадження належного врядування та процвітання, а також на досягнення цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй. Проведені дослідження свідчать, що 68 % населення ЄС і 62 % підприємств, що базуються в ЄС, вважають, що корупція є поширеним